

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora

Brorsa eller *pral*? Om ord från romani i Stockholmslangen

En undersökning av slangord med romskt ursprung i svensk
skönlitteratur under perioden 1870–1960

Åsa Gillsund

2016

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Svenska språket
Svenska språket 61-90 hp

Handledare: Therese Lindström Tiedemann
Examinator: Ann Blücker

Sammanfattning

Jag har valt att undersöka svenska slangord med romskt ursprung för att se hur många de kan vara i förhållande till andra slangord, och valt att göra detta i en korpusundersökning med hjälp av sökord. Jag har fyra frågeställningar som kan besvara frågan om fördelning mellan slangord med olika ursprung och fördelning över olika typer av ord som kan delas in i ämnesgrupper. Jag har också velat se på förändring i antal romska slangord över tid för att få reda på om de är många. Resultatet visar att det är en jämn fördelning av romska ord i uppdelning på två av tre ämnesgrupper och även till antal i förhållande till jämförelsegruppen av slangord.

Nyckelord: romani, slang

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Teman	1
1.2 Bakgrund	1
1.3 Slang och sociala grupper	2
1.4 Romani och svenska	3
1.5 Lånord	4
2 Syfte	4
2.1 Material	5
2.2 Metod	6
2.3 Forskningsöversikt	6
3 Resultat	10
3.1 Korpusundersökning	10
3.2 Resultat med sökord	16
3.3 Litterära verk	20
4 Analys	20
4.1 Båda typer av slangord	20
4.2 Frekvens	21
4.3 Ämnesgrupper	21
4.4 Decennieindelning	22
5 Diskussion	23
6 Slutsats	24
Avslutning	26
Litteraturförteckning	27

1. Inledning

1.1 Teman

I tidningen Strix från den 28 april 1898 kunde man läsa den s.k. Kväsarvalsen i tryck. Den var skriven på *Kväsarspråket* som var benämningen på den Stockholmsslang som talades ca 1880–1890. Senare kom benämningen *Söderamerikanska* som var en slang som var lokaliserad bl.a. till Södermalm i Stockholm, menar Kotsinas (2003:14). Dessa båda är benämning på den slang som talades av arbetarklassen i Stockholm och som kan sägas vara en form av dialekt, eller sociolekt, som åtminstone i dag mest berör det lexikala området, inte det uttalsmässiga eller grammatiska, menar Kotsinas (2003: 14–15).

Ett av temana för den här uppsatsen är slang, närmare bestämt Stockholmsslang, som också benämns *Ekenssnack*. Det andra temat är slang med romskt ursprung som är den huvudgrupp av slangen som jag vill undersöka. Stockholmsslangen har fått en del drag från närliggande dialekter i Södermanland och Uppland, men innehåller också ord från det hemliga språket månsing som kom via Västgötaknallarna, samt lånord från bl.a. tyska och romani, menar Kotsinas (2000:74). Även mer avlägsna regioner såsom södra Götaland kan ha bidragit med ord till Stockholmsslangen, menar Bergman (1979:109) som påpekar att exv. *nulle*, 'ansikte', är ett skånskt uttryck. Dessutom kan det finnas ord som blivit slangord som från början varit specifika för vissa yrken, påpekar Bergman (1979:111). En form av uttryck, som ibland kan vara humoristiska till sin karaktär, är de omskrivningar för ord i vanliga samtalsämnen, som har kommit till som nyskapande uttryck, menar Bergman (1979:118-119), som anger exemplet *damasker* för 'flicka'. Ytterligare en slangföreteelse är att skapa ordändelser på -is, som i *kondis* 'konditori', menar Bergman (1979:115). Bergman (1970:77) påpekar att ungdomar är de som talar slang, och att det är ovanligt för personer över en viss ålder att tala slang, om det inte är så att de tillhör vissa yrken, då det kan vara vanligare, samt att speciellt ungdomar talar slang om de är många i gäng, samt om de är av manligt kön.

Slangord kan bli föråldrade och ersättas av nyare ord. Detta kan ha förklaringar såsom att det som ordet betecknar, det refererade, har blivit mindre vanligt eller försvunnit helt, eller att särskilt negativt eller positivt laddade ord byts ut mot nyare ord, menar Kotsinas (2000:78). Mot bakgrund av det stora antal romska ord, som Bergman (1979:111) menar finns i Stockholmsslangen, samt ord som lånats in eller nyskapats, som Kotsinas (2003:24) menar har skett, skulle det vara intressant att se på fördelningen mellan dessa grupper av ursprung. Olika författare har tidvis använt sig av slangord. Det kan vara så att fördelningen av ursprungstyper där är lika, eller att fördelningen mellan olika författare kan variera. Syftet kan med andra ord vara att se vilka ord som föredras i slangen i litteraturen.

1.2 Bakgrund

Man räknar med att romer har funnits i Sverige i femhundra år (Fraurud & Hyltenstam 1999:268). Ett sätt att ta reda på romernas vandringsmönster från Indien vidare mot Europa, är att se på de lånord och grammatiska konstruktioner som tagits upp i romani. Det påpekas av Carling (2005:14) som menar att romer tagit vägen via bl.a. persiska, armeniska, grekisktalande samt sydslaviska områden innan de nått Europa, och att detta går att utläsa i romani som förändras i takt med förflyttningen. Carling (2005:14) visar också på chansen att romani inte skulle ha varit uppdelat på flera dialekter från början

eftersom dagens dialekter allihop innehåller ord från persiskan. I början av 1500-talet ska de första romerna ha kommit till Stockholm, menar Carling (2005:21). Det har senare följts av ytterligare en invandringsperiod från Valakiet under sent 1800-tal, följt av ännu en i mitten av 1900-talet, menar Carling (2005:27). De varieteter som talas i Sverige i dag är svensk och finsk romani, kelderash, lovvari, tjurari, sinto, arli, samt ett fåtal till, framlägger Carling (2005:27).

Donald Kenrick (1979) beskriver i "Romani English" hur romer kom till England med början under tidigt 1500-tal och därefter under följande århundraden, och hur deras språk har varit föremål för förändringar och tagit till sig engelsk fonologi och grammatik, och ser sociolingvistiska orsaker till en förändrad syntax i romanin, påverkad av engelskan. Kenrick (1979:111) menar att romanin bör betraktas som en form av engelska som kan benämnas "romani English" snarare än "English romani" p.g.a. de stora genomgående förändringar som skett i romanin. Från svenskt perspektiv kan exemplifierade meningar som Kenrick (1979:111) ger prov på vara intressanta då det går att se likheter mellan ord som har ingått i den svenska romanin. Det visar sig i: (Romani English) "The rackli chored the luvva." som kan jämföras med den engelska meningen, "The girl stole the money". *Chored* kan på svensk romani stå för *tjåra* enligt ett exempel ur Bergman (1970), och *luvva* blir det romska ordet *lovor*.

Kenrick (1979:112) utreder vidare hur ursprunget till dagens romani som talas i England ser ut, och framlägger två teorier varav den ena säger att romani har varit ett pidginspråk, eller snarare ett kreolspråk under den tidigare perioden. Den andra teorin ser romanins förändringar som ett led i att det har undergått syntaktisk, fonologisk och morfologisk omstrukturering p.g.a. sin kontakt med och påverkan från engelskan. Vidare menar Kenrick (1979:112) att romer i dag snarare talar engelska med varandra som är det språk som omger dem och finns i den urbana miljön där de lever. Detta leder vidare in på temat om romani som ett hemligt språk som inte självklart förs vidare från en generation till den nya generationen som Kenrick (1979:118) hävdar, åtminstone inte så länge den nya generationen fortfarande är väldigt ung. Kenrick (1997:116) exemplifierar detta med att basala ord som *oss* och *är* kläs i engelsk språkdräkt, men att man gärna gör nyskapelser av ord som "television" när en sådan företeelse är ny.

1.3 Slang och sociala grupper

Slang har sedan länge talats av olika grupper av människor. De socialt utsatta grupperna som inte var helt etablerade i samhället var de som man tidigt ansåg tala slang. Detta framfördes när begreppet slang definierades, menar Kotsinas (2001:22) som också pekar på slangen som ett slags hemlig kod för inte helt accepterade sysselsättningar, men den skulle också finnas i stor utsträckning hos ungdomar och i vissa yrken. Kotsinas (2001:23) visar på tidigare studier om slang och dess koppling till yrken där soldatspråk, sjömansspråk, och sotarspråket knoparmoj kan förekomma, samt i förbrytarspråk, där det ska ha funnits många romska ord. Carling (2005:30) talar om "subkulturella grupperingar" i vilka slangen blir ett sätt att skapa distans till omgivningen, vilket också inkluderar syftet bland ungdomar i storstadsmiljö i förhållande till äldre generationer. Slang definieras hos Carling (2005:32) på följande sätt: "slangen avviker från standardspråket" och "slangen har lägre status än standardspråket".

1.4 Romani och svenska

Påverkan romani–svenska har inte bara gått i riktningen att svenskan skapat många slangord från romani, utan även att romani påverkats av svenskan grammatiskt, fonologiskt och syntaktiskt, menar Carling (2005:42). Det bör väl då ha skett på samma sätt som andra språk som romanin kommit i kontakt med och påverkats av. Bl.a. nämner Bergman (1970:11) ett nygrekiskt ord *hårta* som tagits upp i romani och som på svensk romani blir frasen *hårta gräj* 'bra häst'. Bergman (1970:23) ger också prov på en tidig stavning av romska ord som på svenska är 'öga', 'hår', 'sten', 'kniv', 'stad' och 'kyrka', och på romani är *jaka*, *bal*, *bar*, *churi* och *kangari*.

Bergman (1970:24) menar också att det är romanins tendens till att vara hemlig som kan ha bidragit till att språket inte har förlorat sin gångbarhet till förmån för svenskan som annars hade kunnat tränga undan romanin med tanke på hur romanins formsystem har förändrats i kontakten som funnits mellan de båda språken. Den omvända påverkan där romaniord blivit användbara som svenska glosor menar Carling (2005:41) har med nätverk av grupper i storstadsområden att göra, där nya uttryck kunde uppstå och få ett användningsområde i ett samhälle som var under omstrukturering. Med ett begrepp ur Edlund & Hene (1992:20) har kontakten mellan romani och svenska varit symmetrisk, d.v.s. dubbelriktad, i motsats till asymmetrisk, enkelriktad. Kotsinas (1996:7) pekar på tendensen att romani i Sverige i dag kan göra sig gällande genom att ord som varit mindre vanliga kan återuppstå i den nya slangen. Det skulle i så fall kunna utgöras av ord som *tjoravles* och *tjoravla*, som kommer av orden *tjåra* och *tjåla* 'stjåla'.

Den åtskildhet som både romer och romani har haft gentemot det omgivande språket har varit en beståndsdel som har gjort att romani har kunnat bevaras, menar Fraurud & Hyltenstam (1999:259). För folkgruppens del har i Sverige två beteckningar använts för att benämna den. Den ena är *tattare*, en beteckning som var den vanliga fram till mitten av 1600-talet, då *zigenare* började användas. Ett missförstånd om romer som tartarer, ett mongoliskt turkfolk, var anledningen till den förra beteckningen, medan det i andra europeiska länder blev vanligt med det senare ordet då folkgruppen antogs komma från lilla Egypten, som man inte säkert vet vilket land det står för. Genom en s.k. egenbeteckning, till skillnad från utifrån-beteckningar, kallar sig romer själva för romer, menar Fraurud & Hyltenstam (1999:266).

Den svenska romanin är indelad i två dialekter där den ena benämns som konservativ och den andra som sammanflätad dialekt, med termer ur Fraurud & Hyltenstam (1999:273). Syntaktiska och fonologiska element har i stora delar behållits i den förra typen, som också kallas flekterande då böjningssystem och annat bibehållits, medan den sammanflätade dialekten som utgörs av bl.a. svensk romani och angloromani har ett romskt basordförråd med språkets typiska stammar, men med struktur och uttal från det omgivande språket, menar Fraurud & Hyltenstam (1999:281). I frågan om hur denna senare dialekttyp har uppstått, har åsikterna gått isär bland forskare genom tiderna. Somliga pekar på hur kontaktspråket som omgivande språk har gett romanivarianten delar av sin grammatik genom en s.k. regrammatikalisering. Etzler (1944), en tidig svensk forskare, menar Fraurud & Hyltenstam (1999:288), skulle ha varit förespråkare för den tolkningen som står i motsats till det som Gjerdman (1945) antog, att sammanflätad romani inte skulle ha skapats av romer själva utan bland svensktalande, något i utkanten av samhället, vilka skulle ha lånat in ord från romani för att skapa ett hemligt språk. Detta, menar Fraurud & Hyltenstam (1999:289) var den accepterade tolkningen på 1940-talet och är någonting som man i dag anser kan ha förekommit, men i växel-

verkan med den andra teorin under olika perioder. Teorin som bl.a. Gjerdman antog var den riktiga, benämns språkbyte/relexifiering. Vad som också hänger samman med de olika ståndpunkterna är frågan om huruvida de som man kallade tattare skulle vara besläktade med romer, vilket somliga inte menade var fallet. Forskare som Gjerdman kan eventuellt ha haft detta i åtanke för sina slutsatser om åtskillnad mellan romer och tattare, då sammankopplingen med romer har ansetts stigmatiserande. Andra forskare har sett konsekvensen av att förneka släktskapet, till att leda till att man inte erkänner att det kan finnas romer med svenska namn, menar Fraurud & Hyltenstam (1999:289).

1.5 Lånord

Ett sätt att indela ett språks ord är att benämna dem som arvord, lånord eller nybildade ord. Då utgår man från ordens etymologi, deras ursprung. Ord kan anses vara nybildade även om en del av ordet, ett morfem, har inlånats från ett annat språk, menar Edlund & Hene (1992:28). När ett ord lånas in i det nya språket kan det ske på olika sätt. Det kan stå i oförändrad form som ett 'ordlån', det kan förändras morfologiskt så att endast ordets innehåll lånas in som ett 'betydelselån', eller det kan ha en blandad form med en utländsk stam och ett inhemskt morfem 'blandlån', eller det omvända, menar Edlund & Hene (1992:32) som anger *apartheid*, *huvudvärk* 'problem' och *drive-in-bio* som exempel på dessa tre typer. Det finns också 'betydelselån', 'översättningslån' och 'pseudolån'. Att använda *du* i betydelsen *man* efter engelsk modell *you* är exempel på den förstnämnda typen. Det tyska *Hassliebe* som på svenska blivit *hatkärlek*, har övertagit morfem-för-morfemformen och blir då ett översättningslån, medan pseudolån sägs inte ha övertagit formen från det långivande språket, menar Edlund & Hene (1992:36).

Varför nya ord uppstår genom inlåning eller nybildning kan sammanfattas genom att säga att det kan saknas ord i språket som lånar in ett ord, en ny företeelse som måste få en beteckning uppstår, en värdering kan behöva uttryckas på ett nytt sätt, man vill skapa en ny association eller markera gruppstillhörighet, menar Edlund & Hene (1992:71-87). Edlund & Hene (1992:89) beskriver också två strategier för att markera gruppstillhörighet. Den ena har karaktär av högstatusstrategi genom att en grupp lånar in ord eller skapar novationer som blir markörer för en grupp personer. Dessa ord kan senare spridas till andra grupper och bli "inneord". Den andra strategin har mer karaktär av låg status. Sådana ord brukar benämnas 'slang' och har svårare att få spridning till nya grupper av människor, menar Edlund & Hene (1996:89).

2. Syfte

Slangord kan i dag kopplas till olika ämnesområden såsom vardagliga företeelser, värderande ord samt tabuord. Inom dessa grupper ingår undergrupper där det första området kan innefatta beteckning på personer, vara aktiviteter, eller beteckna ord för kläder, mat och dryck. Värderande ord är ofta adjektiv, och tabuorden rör lagöverträdelse, slagsmål, missbruk och sexualitet, menar Kotsinas (2001:26).

Eftersom de romska orden utgör en så stor del av Stockholmslangan borde det kunna finnas ord som täcker alla dessa ämnesområden, och bredden på områden för dessa slangord skulle därför vara intressant att undersöka. Den tidigare antydning om slangens förändringstakt gör det också intressant att pröva en hypotes om att romska slangord omväxlande varieras med övriga slangord, men inte nödvändigtvis varieras med ord från månsing (som också innehåller många romska ord), utan med nybildade slangord. I

Bergman (1979:156) tas litterära verk som Gustaf Rune Eriks roman *Det blir bättre i vår upp*, som en bok där slanguttryck eventuellt kan förekomma. Hjalmar Meissners bok *Gamla glada Stockholm* är ett annat exempel där slang skulle kunna finnas (Bergman 1979:179).

I Kotsinas (1996:293-297) listas dessutom verk som *En Stockholmspojkes historia* av Emil Norlander, *Att vara ung* av Sigfrid Siewertz, *Supporten* av Stig Claesson, och *Mormon Boy* av Erik Asklund, för att bara nämna några. Därför ser jag litteraturen som ett bra material att göra undersökningen i. Syftet är att hitta så många slanguttryck som möjligt i så många litterära verk som möjligt för att kunna göra en tidsmässig jämförelse.

Varför romaniord är intressanta att undersöka är att de beskrivs som ord som utgör en stor del av slangen och som antagligen lever kvar under hela perioden med tanke på den andra invandringsvågen under 1950-talet. Som motiv till att undersöka perioden 1870–1960 står en intervju från 1958, med en 54 år gammal man som i Kotsinas (2001:27) menar att 'Södersnacket' skulle ha försvunnit.

Frågeställningar:

1/ Är de romska orden, som är många till antalet i svensk slang, lika frekventa som övriga slangord?

2/ Finns det slangord som har särskilt hög frekvens, bland både romska och övriga ord?

3/ Finns romska slangord från alla tre ämnesgrupper i lika stor utsträckning under tidsperioden 1870-1960?

4/ Är romaniorden vanligare under en viss del av perioden?

2.1 Material

Materialet för undersökningen är korpusarna litterär korpus och korpusen August Strindberg som finns under fliken 'moderna'. (För en beskrivning av korpusökningsverktyget Korp se Borin m.fl. 2012). I de valda korpusarna finns 2 123 139 meningar, som fördelar sig på 464 468 meningar i August Strindberg-korpusen och 1 658 671 meningar i skönlitteraturkorpusen. Jag har valt att använda ett korpusmaterial för att lättast kunna hitta så många slanguttryck som möjligt under hela perioden, och väljer därför ett större material så att det blir en kvantitativ undersökning, för att se hur väl representerade olika slangord är. Litteraturkorpusarna är valda med hänsyn till att slangord eventuellt kan anses vara både aktuella och vedertagna om de återfinns i litteraturen, d.v.s. att de är etablerade under en längre tid. En nackdel med att undersöka litterära verk under en begränsad period kan vara att det kanske inte går att finna ett visst ord i mer än ett verk i stället för i flera verk under en längre tidslinje fram till exempelvis 1990-talet. Jag väljer att inte använda SUC-romaner (Stockholm – Umeå-korpusen) i korpusen, särskilt för att inte få fel träffar, d.v.s. som inte har med perioden att göra, men också för att inte få för många träffar. I korpusen 'moderna' finns dessa två undergrupper som jag tror räcker, eftersom de äldre romanerna som finns där täcker en lång tidsperiod.

2.2 Metod

Jag delar in slangorden i de kategorier som nämnts därför att de samtidigt har undergrupper som täcker en stor del av ordförrådet på flera ämnesområden. Dessa undergrupper har i sin tur ytterligare undergrupper, som går att utläsa i Kotsinas *Stockholmslang – folkligt språk från 80-tal till 80-tal*. Jag behöver inte göra undergruppsindelningen i denna undersökning. Jag måste för undersökningens skull bedöma vilken av grupperna vardagliga, tabubelagda och värderande orden tillhör. Det kan finnas tveksamheter i vissa fall såsom i exemplet *tjuring* 'kniv'. Jag har bedömt det som ett tabuord som har med lag och rätt samt förbrytarord att göra.

58 romska slangord jämförs med 58 slangord med annat ursprung, där de fördelar sig så jämnt som möjligt över de tre ämnesområdena. Orden är inte helt godtyckligt utvalda i respektive grupp, utan utifrån vad som för mig verkar vara ett vanligt förekommande ord som skulle kunna finnas i de litterära verken, eftersom det antal verk där de kan finnas inte är så stort. Jag väljer alltså ut en del ord som jag själv känner igen. Alla 116 ord är valda ur *Svenskt slanglexikon: slang – rikssvenska - slang* av Benjamin Thorén, som innehåller 23 000 ord varav de romska är ca 210. En del av orden finns i två snarlika former, som *tjabo* och *tjavo*. Jag söker efter båda formerna i korpusarna. Jag kommer även att exempelvis söka efter både *böna* och *brallis*, eftersom slangorden som betecknar flicka/kvinna är så många. Detta är två av ca fyrtio. De undersökta orden listas i tabell 1 i resultatdelen, där de standardsvenska orden också står, för att det ska vara lätt att se vad slangorden betyder. Slangorden kommer att vara numrerade.

Jag slår upp alla ord i korpusarna och redovisar dem i flera olika tabeller, en över ämnesgrupper och en kronologisk tabell indelad i decennier från 1870 till 1960. Strindbergkorpusen kan vara ett bra ställe att hitta tidig slang om det inte skulle finnas så många andra verk. I korpusen finns information om årtal då verket är skrivet. Jag ska också använda mig av *Den svenska litteraturhistorien* av Göran Hägg. Somliga av sökorden finns listade i Carling (2005) där de kan benämnas som ålderdomliga (åld.), vilket indikerar att de använts under de senaste hundra åren, föråldrade (föråldr.), eller ord som inte används (anv. ej), ord som är allmänna (allm.), förbrytarord (förbr.), standardsvenska ord (st. sv.), samt ursprung. De ord som finns upptagna i denna förteckning och som också är mina sökord är *bangro* (förbr.), *barvalo* (föråldr.), *barr* (allm.), *bommali* (åld./Sthlm), *butt* (anv. ej), *dandring* (föråldr.), *gola* (förbr.), *grej* 'häst' (föråldr./ anv. ej), *haja* (åld./st. sv.), *hortig* (föråldr./förbr., fr. grek.), *jackler* (skrivs som jacketar), *jala* (föråldr./åld.), *jiddra*, *jycklo*, *gatjali* (föråldr. ev. fr. grek.), *kirra* 'fixa' (st. sv.), *kurr* (st. sv.), *lattjo* (st. sv.), *mandrom* (förbr.), *lovor* (åld./förbr.), *paj* (allm.), *pral* (föråldr.), *puf-fra* (st. sv.fr. lågtyska), *schucker* (rel. vanl.), *stillo* (åld.), *tjabo* (åld.), *tjalla* 'ange' (st. sv.), *tjej* (åld. st. sv.), *tji* 'ingenting' (st. sv. ev. lån fr. armeniskan), *töj* (föråldr.), *tjuring* (åld.), *vischan* (åld. st. sv.). Listan visar således vilka ord som exempelvis är ålderdomliga men finns kvar, och vilka som är föråldrade i dag.

2.3 Forskningsöversikt

Allan Etzler behandlar i *Zigenarna och deras avkomlingar i Sverige*, temat romer först i en historisk kontext som handlar om tidpunkten för deras utvandring, men också om svårigheten i att över huvud taget avgöra varifrån de från början kom, vilket i forskningen så småningom klarnade. Etzler själv menar i förordet till boken att hans intresse främst rört det historiska temat kring detta folk, och inte minst de svenska myndigheternas bemötande av dem. När det gäller deras utvandring från Indien refererar Etzler

(1944:17) till en forskare, Micklosich, som hävdar att det förekom strider mellan olika befolkningsgrupper, däribland muslimer i Dardistan i nordvästra Indien, och som pekar på det som en orsak till deras uppbrott från området under 1100-och 1200-talen. Detta skulle i så fall styrkas av den fonologiska förändring som påstås av Etzler (1944:16) vid denna tid skulle finnas i romani, och som gör att de inte skulle ha kunnat lämna Dardistan tidigare än 1000 e. Kr.:

als die neuindischen Sprachen bereits gebildet waren, zu einer Zeit also, wo in Folge des lautlichen Verfalls, [...], die altindische Declination aufgegeben war. Dies fand um das Jahr 1000 unserer Zeitrechnung statt.¹ (citerat ur Etzler 1944:16).

Det andra temat i Etzlers verk rör det sociala området och mötet med de nya kulturerna, vilket framställs som ett problem. Beskrivningarna om personliga livsöden informerar sig Etzler om genom diverse myndighetsdokument från bl.a. domstolar, men också genom brev. Etzler (1944:78-79) pekar på det initiativ till en paragraf i kyrkolagen som hade ambitionen att erkänna romerna, som i vissa fall bar svenska namn, som bofasta och tillhörande en viss bygd, men som p.g.a. protester senare utgick. I den språkvetenskapliga delen hämtar Etzler sitt stoff genom nio informanter i sin egenskap av fångvårdare. När det gäller slang menar Etzler (1944:196): ”Fortfarande betraktas uttryck ur slang- och förbrytarspråk med förakt av våra tattare. De förstår dem men använda dem inte själva.”

Hur ord som tagits upp i romani får nya böjningsformer efter romsk modell är någonting som Etzler (1944:193) diskuterar, och menar att det danska kältringspråket ska ha bidragit med ord som sedan ändrats, exempelvis personliga och possessiva pronomen. Ändelsen -snus kunde sättas till en ordstam och bli *hansnus* ’han’, *ersno* ’ni’, *minnus* ’jag’, *minnuses* ’min’. Detta med nya böjningsformer gällde även för verbens del. *Lytara*, *passtara*, *börjifara* och *svardara* skulle stå för ’lyda’, ’passa’, ’börja’ och ’svara’, menar Etzler (1944:193). Svenska verb kunde vidare i stället få en ändelse i form att ett affix -ra, eller -dra, och bilda ord som *blidra* ’bli’, *måddra* ’må’, eller *åckra* ’åka’, påpekar Etzler (1944:242). Etzler (1944:247) ger också en inblick i hur svårt det kan vara att bestämma vilket uttal som är det rätta i ett romskt ord, och överföra det till svensk stavning, och menar att det finns flera varianter eftersom romer i Sverige själva talar olika svenska dialekter vilket skulle ha skapat stavningsformer som *tjej* och *tjaj*. Etzler refererar, förutom till informanter, också omväxlande till forskare och författare som har försökt kartlägga romani. En lärdom gäller det s.k. förbrytarspråket som bör skiljas från romani för att det har, förutom romaniord, också lånat in ord som är främmande för romani, menar Etzler (1944:246).

Arthur Thesleff forskade om romer och romani, bl.a. i Stockholm som hans *Stockholms förbrytarspråk och lägre slang* behandlar. Merparten av det verket upptas efter inledningen av en slangförteckning. Thesleff gör där en uppdelning mellan romska ord och ord som han benämner som ”tämigen generellt svenska” (1944:116). Thesleff (1944:3) menar att det är via det s.k. förbrytarspråket som romska ord kommer in i slangen, men tar också upp att det finns ett betydligt antal av dem i yrken såsom bagare, smed och spårvagnsarbetare. Thesleff (1944:5) menar också att helt nyskapade slangord i somliga

¹ ”då de nyindiska språken redan hade bildats, d.v.s. vid tiden för den äldre indiska deklinationens avskaffande, i sin tur en följd av fonologisk förändring, kring år 1000 e.Kr.”(min översättning).

fall har bildats i de högre samhällsskikten för att sedan spridas via en anställd ”fjällan” ’flickan’, till det lägre samhällsskiktet. Det är så Etzler förklarar att både högre och lägre samhällsklass använder samma slangord som i den lägre klassen betraktas som nya ord, ord som just tagit sig in i slangen bland arbetare.

I ”The ’Gypsie Question’ and the Gypsie expert in Sweden” ger artikelförfattaren Norma Montesino en bredare insikt i Thesleffs arbete som kartläggare av romani som språk, till att även handla om romerna i samhället. Bl.a. kritiserar här Thesleffs samarbete med den finska regeringen i att ta fram förslag på åtgärder mot s.k. härjningar som romer skulle stå för. Thesleff fick, menar Montesino (2001:11), rykte om sig att vara expert på frågor gällande romer, vilket blev vägledande i myndigheters agerande. Montesino (2001:2) har genomgående en socio-historisk inriktning där hon ifrågasätter samhällets syn på sin egen modell som ideal för hur det sociala livet ska vara organiserat i västerländska länder, och där den ”romska frågan” skulle ha hämtat inspiration ur upplysningsidéer. Detta har lett till argument som har styrt tänkandet i länder som exempelvis Sverige. Argumenten skulle bl.a. gå ut på att romer ska vara nyttiga medborgare, och att utanförskapet är oacceptabelt, framlägger Montesino (2001:2).

Det pekas också i artikeln på det faktum att det dröjde ända till 1960-talet innan romer själva fick delta i diskussionen om sin situation, efter att under en längre tid ha varit föremål för statliga utredningar, menar Montesino (2001:3). Det statliga initiativ som enligt Montesino (2001:5) togs på 1950-talet inriktades på arbete, bostad och utbildning, där det endast på bostadspunkten blev förbättrade villkor, medan det på de andra områdena bara blev begränsade förbättringar. Montesino (2001:20) diskuterar också hur svårt det har varit för s.k. icke-experterna på den ”romska frågan” att få tillträde till den sfär som experterna haft ensamrätt till.

Gösta Bergman beskriver bl.a. slang rent allmänt i *Slang och hemliga språk*. Där gör han en koppling mellan tendensen att vilja skapa expressiva uttryck, som hos dem som talar slang, och att skapa nya uttryck genom metaforer som hos poeten. Det kan vara samma behov hos de båda grupperna som gör att nya ord skapas, menar Bergman (1970:76). Gösta Bergman genomförde också 1933 en studie om förekomsten av slang hos skolelever. Informanterna fick där besvara fyra frågor om slang, och de representerade ett flertal större svenska städer. Bergman ville ta reda på i vilka åldrar slang var som vanligast, mellan vilka personer slang talades, hur slang uppfattades av talarna själva, och om slang talades av båda könen.

Vilka slangord som var de vanligaste, var i undersökningen en av de sakerna som Bergman hade för avsikt att ta reda på. En enkät med rikssvenska benämningar delades ut, som informanterna själva besvarade i form av en ordlista, somliga av orden saknade dessutom motsvarande slangbegrepp, menar Bergman (1934:9). Ett resultat som enkäten visade var att slang var vanligt i det som i dag motsvarar mellanstadiet, samt i högstadiet och gymnasiet. Ett annat resultat var att slang, förutom att talas med kompisar, bl.a. också användes i samtal med lärare, menar Bergman (1944:26). Slangen uppfattades av eleverna som exempelvis ”hurtigt”, ”vårdslöst” i vissa fall, samt ”kamratligt” och ”humoristiskt”, menar Bergman (1944:28-29).

I Lars-Gunnar Anderssons *Fult språk – Svordomar, dialekter och annat ont* diskuteras bl.a. slangord, vilka benämns som neutrala ord som anses fula, och bland vilka det finns nivåer där somliga befinner sig nära standardsvenska uttryck (1985:48). Andersson (1985:149) påpekar också att det finns ett tusental homonymer i svenskan som uttalas

likadant men har olika betydelser, *sticka* i 'sticka vantar' skrivs likadant som *sticka* som i 'sticka iväg'. Att slang inte är lika förekommande i skrift, eller i tal i formella sammanhang, är någonting som Andersson (1985:164) också menar, och pekar på att slang kan uppfattas som någonting fullt till skillnad från modeuttryck som har större möjligheter att bli accepterade i breda sociala grupper, men att dessa grupper också har sina egna modeuttryck. Slangen bildas i ett lokalt geografiskt område och har svårt att nå till andra grupper någon annanstans, menar Andersson (1985:165).

I en undersökning från åren 1987-88 behandlar Ulla-Britt Kotsinas det s.k. *Ekenssnacket* som talades av tre generationer tidigare och även längre bak än så. Kotsinas använder sig av informanter från fyra områden i Stockholms förorter från både högstadiet och gymnasiet, och tar hänsyn till om de har Stockholmsfödda föräldrar eller ej, har föräldrar som har invandrat, samt elevernas kön. Enkätundersökningen som här delas ut består av slangord som eleverna får hitta de rikssvenska motsvarigheterna till, för att ta reda på om slangorden är igenkännbara av den nya generationen. Kotsinas delar in orden i äldre och nyare slangord, och de som besvarar enkäten är ca tusen personer. Kotsinas har också en vuxengrupp bland informanterna, och gör även en större geografisk jämförelse mellan städerna Gislaved, Karlskoga och Stockholm. Till skillnad från Bergmans undersökning, som kunde visa ungdomarnas eget användande av slangord, hade Kotsinas breda undersökning och omfattande resultat inte avsikten att visa om informanterna hade en passiv kännedom om orden eller om de själva använde dem aktivt, menar Kotsinas (2001:161).

Gerd Carling diskuterar romani och svenska i språkkontakt ur infallsvinkeln som gäller hur romani är representerat i slangen som talas av personer födda på 1970- och 1980-talen, i en studie som också tar upp romernas utvandring. Hur slangord skapas, samt tas upp i slangspråket genom att de får en metaforisk karaktär som ofta redan har homonymer i svenskan, som Carling (2005:49) menar, och deras samband med "hemliga språk" eller förbrytarspråk, tas bl.a. upp här. Carling (2005:40) beskriver hur månsing, som är västgötaknallarnas eget språk, är det som först tar upp ord från romanin redan på 1700-talet, men att det dröjer till mitten av 1800-talet innan svenskan tar in romska ord, och att detta är vanligast i större städer, framförallt Stockholm, där det blir ett "subspråk". Däremot har ord som romanin själv tagit upp ibland kommit från svensk dialekt från mindre städer, som i exemplet *böl* 'oxe' som blivit *bölo* på romani, menar Carling (2005:42). Carling pekar också på det faktum att romaniord som tagits upp i Svenska Akademiens ordlista trots detta fortfarande ofta betecknas som vardagliga (2005:39). I en anslutande ordlista i Carling (2005) över romaniorden i svenskan kan man se hur föråldrade många av dem betecknas som i dag.

Att *Ekenssnacket* var en ny sorts stockholmska som inte lät som det hade gjort tidigare, är någonting som Kotsinas beskriver i *En bok om slang, typ*. Den skilde sig från stockholmskan som tidigare generationer hade talat, menar Kotsinas (2003:209). Stockholms-e:t var då någonting nytt, och ord drogs ihop till en förenklad form, som i *natutvis* för 'naturligtvis'. Förändringen hade föregåtts av en social och ekonomisk omstrukturering med stora grupper av människor som lämnade en arbetslöshet på landsbygden p.g.a. en mekanisering av jordbruket, vilket gjorde att många flyttade in till större städer där det fanns nya arbeten inom industri och andra näringar. Staden växte i utkantsområdena som blev befolkade av en ny arbetarklass där det rådde fattigdom och där de kulturella mötena med nya grupper var vanligt. Kotsinas (2003:206) diskuterar hur trångboddheten medförde att barn vistades till stor del utomhus och möten med andra ungdomsgång var vanliga, och en del gång benämndes *ligapojkar*.

I *Kontakt, variation och förändring* (Kotsinas 2003) beskrivs också hur en ungdomskultur utvecklades som en konsekvens av att många i den nya klassen ändå kunde försörja sig. De som däremot hade det svårare kunde hamna i brottslighet, menar Kotsinas (2000:106). Det började också uppmärksammas i somliga tidningar att det fanns en del som använde sig av nya uttrycksätt, och en stereotypbild av stockholmar- en var ibland ett tema i fingerade dialoger i exempelvis tidningen Söndags-Nisse, menar Kotsinas (2000:107).

Gösta Bergman har i *Språk och stil* identifierat några stockholmska egenheter förutom det borttagna R-ljudet och Stockholms-e:t, som eventuellt inte har med slang att göra, och som utgörs av bl.a. en -ur-ändelse i ord som *strumpur* 'strumpor', ett bortfall av *e* i ord som kvällen, som hos Strindberg blir "härom kvälln", bortfall av *t* som i *sutti* 'suttit', och en annorlunda böjningsform i preteritum av knycka, som blir *knöck* i stället för knyckte samt *hant* i stället för 'hann', som Bergman (1979:105) identifierar som vanliga former förr, som också fanns i Uppland och Södermanland. På frågan om ord med ändelse på -o, ser Bergman (1979:145) romani som ursprunget till det i vissa ord, även om de ändelserna också är svenska som i det finlandssvenska vaggio (vaggå). Ordet *fyllo* har fått mönster av *skiro*, *tjavo* och *gringo* m.fl. Bergman (1979:145) påpekar vidare att ord från romani tidigt funnits i kåseristil och på sportsidorna i pressen.

3. Resultat

3.1 Korpusundersökning

Korpusundersökningen sker i korpusen som handhas av språkbanken vid Göteborgs universitet, och de ord som hittas redovisas i meningar i tabeller. I tabell 1 visar jag frekvensen för romaniord och övriga ord och i vilka av meningarna de står. Orden delas in i de två ursprungsgrupperna och kallas A och B i tabell 2 och 3 där meningarna ur korpusarna står. Om det i tabell 3 står 1B efter ordet, betyder det att det är ett s.k. övrigt slangord som står i mening nummer 1. I tabell 6 redovisas decennieindelningen för att se på fördelningen över tid.

Tabell 1: Slangord och standardsvenska ord

romani	annan slang	standardsvenska
1 Tjalla 26A	1 Skvallra ej som	1 Ange
2 Tjuring 0	synonym till tjalla	2 Kniv
3 Sno 27A	2 Dalj 0	3 Ta/tjäla
4 Staddra 0	3 Norpa ej i perioden	4 Lura
5 Stillo 28A	4 Blåsa ej som slang	5 Fängelse
6 Paj 0 som adjektiv	5 Finka 38B, 39B, 40B	6 Trasig/sönder
7 Puffra 0	6 Dekis ej som synonym	7 Skjutvapen/kanon
8 Lovor 0	7 Påk ej som synonym	8 Pengar
9 Karkel 0	8 Kosing 1B, 2B	9 Pengar
10 Kurr 29A, 30A	9 Bagis ej i valda korp.	10 Bråk
11 Gatjali 0	10 Gruff	11 Sprit/alkohol
12 Gola 31A	11 Borsten ej som slang	12 Ange/ropa
13 Bangro 0	12 Blara 0	13 Fånge
14 Schucker end. före	13 Kåkfarare ej i perioden	14 Vacker

<p>perioden 15 Lattjo 20A, 21A, 22A 16 Kuttig 0 17 Hortig 0 18 Dingalo 23A 19 Beng 24A, 25A 20 Butt 1A, 2A 21 Rusjto 0 22 Nani 0 23 Kabris 0 24 Barvalo 0 25 Baro end. före perioden 26 Vischan ej före 1976 27 Vårding 0 28 Tjabo 0 28 Tjavo end. före perioden 29 Tjej ej under perioden 29 Tjejja 18A, 19A, 23A 30 Tji 3A, 4A, 9A 31 Tover end. efter perioden 32 Töj ej i valda korp. 33 Valing 0 34 Rackel 0 35 Sambuna 0 36 Sjärråt 0 37 Parre 0 38 Pava efter 1976 o. i andra korp. 39 Plit 32A, 33A 40 Pral före perioden o. efter 1976 41 Barr ej som slang 42 Moj 5A 43 Bassa 0 44 Mandrom 6A, 7A, 8A, 9A, 10A 45 Kirra efter 1980 46 Bommali 0 47 Buro 11A, 12A, 13A, 14A 48 Tradja 0 49 Byling 34A 50 Gad 0 51 Jucklo 0 52 Jiddra 0 53 Jala 15A 54 Jackler 0 55 Drom 0</p>	<p>14 Snygg 30B, 31B, 32B, 33B, 34B 15 Mysko ej i perioden 16 Sketen ej i perioden 17 Fin 36B + 560 träffar 18 Flängd 0 19 Djäklig ej i perioden 19 Jäklig 37B, 38B 20 Ruggig(t) 39B 21 Purken 5B, 6B 22 Nix 3B, 4B 23 Käk ej i rätt bet. 24 Tät ej som slang 25 Bamsig ej i perioden 26 Bystan ej i perioden 27 Kärra 7B 28 Kille ej i perioden 28 Kis 8B 29 Böna ej som slang 29 Brallis ej i perioden 30 Tjall ej i valda korp. 31 Stålar 24B, 25B 32 Bloss 9B 33 Dora 0 34 Babbel 10B 35 Snugga 20B 36 Nylle ej i perioden 37 Kagge 11B 38 Flarra ej i perioden 39 Snut ej i perioden 40 Brorsa ej i perioden 41 Kalufs 12B, 13B 42 Klyk 0 43 Gorma 14B, 15B 44 En annan 16B, 17B 45 Fixa 0 46 Röka (subst.) 18B 47 Lantis ej i perioden 48 Promenix 0 48 Prommis ej i perioden 49 Snok ej som slang 50 Märsla ej i rätt bet. 51 Lufs 0 52 Gruffa ej i valda korp. 53 Skubba 19B 54 Gluggar ej som slang 55 Strada 0 56 Fatta 21B (4 994 träffar) 57 Gadd 22B 58 Pryl 23B</p>	<p>15 Konstig 16 Dålig 17 Vacker 18 Tokig 19 Djävulen 20 Mycket 21 Arg 22 Ingenting 23 Mat 24 Rik 25 Stor 26 Landsbygden 27 Bil 28 Man/pojke 29 Kvinna/flicka 30 Avslag/ingenting 31 Pengar 32 Cigarett 33 Fönster 34 Prat 35 Pipa 36 Ansikte 37 Mage 38 Flaska 39 Polis 40 Bror 41 Hår 42 Språk 43 Gräla/bråka 44 Jag 45 Ordna 46 Cigarett 47 Bonde 48 Promenad 49 Polis 50 Skjorta 51 Hund 52 Bråka 53 Springa 54 Ögon 55 Gata 56 Förstå 57 Tand 58 Sak</p>
---	--	--

56 Haja ej i rätt bet. 56 Hajja 0 57 Dandring 0 58 Grej 16A, 17A		
---	--	--

Tabell 2: Meningar ur korpusarna där sökorden har hittats, med romaniord uppdelade i grupper

Vardagliga ord	Värderande ord	Tabuord
1 A "[...] vasego, man är en berömd glädjegosse, som kammar butt me stålar – [...]" M. Koch 1916	20 A " Jag kommer inte att ha ett dugg lattjo , [...]" Maria Sandel 1919	26 A "[...] å du skulle få köpa den fö tjuge kronor, sa hon, å då sa han att ja skulle tjalla dej, fö du va inte hemma då, [...]" M. Koch 1916
2 A "[...] ja har aldri sett en grabb så skraj när de e fråga om affärer som man kan bengstra butt me stålar på!" M. Koch 1916	21 A " – Jaha, det gjorde hon och nya pannan med, för hon och farbrorn ska koka potatis, sa hon, och ha så väldans lattjo , sa hon [...]" M. Sandel 1927	27 A "[...] men han hade hoppat från Eken, så den kunderom inte sno , å därför tog ja på mej den där stöten, fö ja tyckte synn om [...]" M. Koch 1916
3 A " Men tji – du e en skarp grabb, [...]" M. Koch 1916	22 A " Gert har så väldans lattjo , sa gossen [...]" M. Sandel 1927	28 A " Å de kan di vara, för ett värre stillo finns inte i hela världen, [...]" M. Koch 1916
4 A " – På tji förstås?" A. Strindberg 1879	23 A " Sen reste ja me en karusell på marknader å va en dingalo tjejjja , sen kom ja till Eken igen." M. Koch 1916	29 A " Nä ge henne kurr varenda da, för de ska hon ha, den där besken [...]" M. Koch 1916
5 A " – Ja det är så mycket moj , som här gör livet odovrigt." A. Strindberg	24 A "[...] inte uttrycka saken på annat sätt än att han trodde tjejjan va beng själv eftersom han blivi så snurrens pigg på henne – [...]" M. Koch 1916	30 A " [...] – å sen sätter de in dej på försvare för lösiss – ja, du fick ju kurr så pass sist du va där, [...]" M. Koch 1916
6 A " – Dom vill inte att man ska jobba, förståu, fö mandrom ha studera." M. Koch 1916	25 A " De här barkar rätt in i beng , de e klart." M. Koch 1916	31 A " [...] du ska muntra opp dej, Gustav, fö de hjälper inte i alla fall å gola , fö nu e det gjot!" M. Koch 1916
7 A " – De vet ja, feståru, här haru tage, fö där har mandrom vari me, å i Englann å Frankrike å Italien å Tysklann." M. Koch 1916		32 A " Frasse ville genast gå, men Tjacke bara skrattade: här känner ja varenda plit , de ä ingen fara!" M. Koch 1916
8 A " – De har ja, förståu Frasse, mandrom ha studera live jävlitt skarpt." M. Koch 1916		33 A "[...] och att det är ärosamt att stjäla bara man tar en plit i hand och sätter
9 A " – I hälsike fyste mandrom nåra kax bast på Framtidsudden, skarpt tji ." M. Koch 1916		

<p>10 A” – De ere, de vet du att de e, fö mandrom ha studera live både i Eken å i andra sjösteder.” M. Koch 1916</p> <p>11 A”[...] jesitt svidrad i så fall, det duger inte att se ut som en buro, när man steppar suriten på bengster, att dra gatan på[...]” M. Koch 1916</p> <p>12 A”[...] för hon satt inne på förhör för en plym hon hade snott av en buro, eller va de långa Berta?” M. Koch 1916</p> <p>13 A”[...] behöver velan inte ava kajen som en klemmgrann å deki buro så länge man kan hemta tjack på ett palo,[...]” M. Koch 1916</p> <p>14 A”[...] med ett ilsket morrande, - jävla buro, va glanaru efter, flack in i beng.” M. Koch 1916</p> <p>15 A”[...] fö ja e lite sne i kvell, va oppe hos Putte ett tag å drack lite puns, å då sa han att ja skulle jala me te dom här små herrarna,[...]” M. Koch 1916</p> <p>16 A”[...] Vatikanen och den där staden med kanaler och kanoter och grej, vad är det nu den heter?” A. von Krusenstjerna 1933</p> <p>17 A”[...] du ska väl vara snäll å se skillnaden nu, min grej ä inte så gammal som din, å så springer hon mycket bättre!” M. Koch 1916</p>		<p>en trasa på en stång[...]" A. Strindberg 1882</p> <p>34 A”[...] å djävlar i min själ skulle man inte slå in tänderna på varenda byling man ser!” M. Koch 1916</p>
---	--	--

<p>18 A"[...] inte uttrycka saken på annat sätt än att han trodde tjejjan va beng själv eftersom han blivi så snurrens pigg på henne – [...]" M. Koch 1916</p> <p>19 A" Sen reste ja me en karusell på marknader å va en dingalo tjejja, sen kom ja till Eken igen." M. Koch 1916</p>		
---	--	--

Tabell 3: meningar ur samma korpusar. Övriga ord uppdelade i grupper

Vardagliga ord	Värderande ord	Tabuord
<p>1 B"[...] - de ä grunt om tjejjan, ja ska tigga ihop lite kosing åt 'na." M. Koch 1916</p> <p>2 B"Annars e han nog fan me, om de inte gäller att förtjäna kosing, å blire fråga om å dela ut [...]" M. Koch 1916</p> <p>3 B"[...] då fylldes ballongen igen som ett nix, [...]" L. Nordström 1937</p> <p>4 B"[...], abborrar och samtliga fiskar som kokas äro som intet och nix; [...]" A. Strindberg</p> <p>5 B"Han satte sig purken i ett hörn [...]" A. Strindberg 1882</p> <p>6 B"hemlös ungarl sitter purken, pirrig." A. Strindberg</p> <p>7 B"Långsamt rullade över backens krön en kärria med svart huv [...]" H. Bergman 1917</p> <p>8 B"Hick höre beng te å tjåra, de blir brand på en kis bara han stolpar link för en dosa, tjössme, [...]" M. Koch 1916</p> <p>9 B"[...]önskar sig nu en kopp kaffe och ett bloss [...]" H. Bergman</p>	<p>26 B"[...] och att han var en läkare betydligt på dekis som levde på att mot en ringa ersättning [...]" A. von Krusenstjerna 1935</p> <p>27 B"[...] om det kunde vara han som hade kommit på dekis och blivit tidningsmurvel [...]" H. Söderberg 1942</p> <p>28 B"Och den siste Roger Bernhusen de Sars skulle icke få komma på dekis [...]" H. Bergman 1910</p> <p>29 B"[...] snillen på dekis, nå tack, sådan ä man inte." M. Koch 1916</p> <p>30 B"[...], och att göra döpelseklumpen snygg åt vår Herre [...]" M. Koch 1916</p> <p>31 B"För resten – är jag snygg?" H. Bergman</p> <p>32 B"Bland knektar låg han i en snygg vit skjorta." von Heidenstam 1897</p> <p>33 B"[...] i snygg kommisskostym [...]" L. Nordström 1937</p> <p>34 B"Inte var hon riktigt snygg heller – [...]" M. Koch 1912</p> <p>35 B" – Du var mig en fin en, röt Nicke." A. von</p>	<p>40 B" Där blev han insatt i en finka, utanför gallret samlade sig en hel klunga poliser [...]" M. Koch 1916</p> <p>41 B" – Det var dödens husarder som gick till Strömstad för att finka Görtzen, så sant jag kan gissa rätt." A. Strindberg 1882</p> <p>42 B"[...] och ibland slutar det med finka om man är befunnen vårdslös gäldenär." A. Strindberg</p> <p>43 B"Om något gruff uppstod, om något hemligt förenades, [...]" K. Boye 1940</p>

<p>1930</p> <p>10 B”med ystra skratt, excentriska gester, skälmskt babbel liksom inbjöd hon publiken[...]” H. Bergman 1930</p> <p>11 B”[...]jen sån där bengalo knäppare kan minsta kagge som inte e för grosi spela dingel me,[...]” M. Koch 1916</p> <p>12 B”Nu skakade han sin ljusa kalufs av hår ur pannan och slog sig ner bredvid henne.” A. von Krusenstjerna 1935</p> <p>13 B”[...] hår i en rufsig nedhängande kalufs och de barnblomstrande kinderna heta,[...]” A. von Krusenstjerna 1931</p> <p>14 B”Så kan lack skälla och svära och gorma[...]” L. Nordström 1937</p> <p>15 B”han började gorma.” H. Bergman 1924</p> <p>16 B”Men Johan kan kanske vara glad ändå att han fått en annan att brås på.” H. Bergman 1919</p> <p>17 B”Men tji – du e en skarp grabb, å du såvel som en annan[..]” M. Koch 1916</p> <p>18 B”[...]behövde bara gå in i cigarrbutiken först efter lite röka.” M. Koch 1916</p> <p>19 B”Min kamrat å ja skubba in i en judeaffär å stal kleder åt ’en[.]” M. Koch 1916</p> <p>20 B”[...]klädde sig också på samma sätt; drack och</p>	<p>Krusenstjerna 1935</p> <p>36 B”Man var ju en hälsickes fin och skicklig människa!” M. Koch 1916</p> <p>37 B”[...]ändå var hon så jäklig mot honom,[...]” M. Koch 1916</p> <p>38 B”[...] hon fick vara hur jäklig hon ville sen, [...]” M. Koch 1916</p> <p>39 B”Ett litet ruggigt hampspöke skall det bli,[...]” A. von Krusenstjerna 1933</p>	
---	---	--

<p>stortalade, rökte snugga[...]” A. Strindberg 1907 21 B”De andra stirrade på henne utan att riktigt fatta vad han sagt.” A. von Krusenstjerna</p> <p>22 B”Men då trötnade pojkarne att beundra länge och en våghals riskerade en gadd.” A. Strindberg 1888</p> <p>23 B”Hammare, spik, tång, såg, nål, kniv, pryl,[...]” A. Strindberg 1880-82</p> <p>24 B[...], man är en berömd glädjegosse, som kammar butt me stålar – pengar har Frasse mer än han själv hinner använda,[...]” Koch 1916</p> <p>25 B[...], ja har aldri sett en grabb så skraj när de e fråga om affärer som man kan bengstra butt me stålar på!” Koch 1916</p>		
--	--	--

3.2 Resultatet med sökord

Sökningen efter slangord har skett i åtta av tvåhundra två korpusar i korpusen August Strindberg och litteraturkorpusen under rubriken ’moderna’, för att inte få resultat från sådant som inte är skönlitteratur.

Det är påfallande många ord ur båda grupperna som inte påträffats. För de romska ordens del är det 31 ord som inte hittats, av totalt 58, d.v.s. 53 %. Motsvarande antal för övriga ord är 9 av 58, 15,5 %. Redan där skulle man kunna säga att de övriga orden är något vanligare än romaniorden. Dessa ord som inte har hittats kan sedan delas in i mindre grupper. Det är 8 romska ord som har påträffats utanför perioden, antingen före eller efter. Det rör sig i så fall om Bonnierromaner från 1976 och framåt, eller om C J L Almqvists *Fruarna i Småland*, från 1840-talet. För övriga ord är siffran för slangord som inte hittats inom perioden 15 ord, 14 % för de romska och 25 % för de övriga. Det är de ord som ligger utanför perioden. Ord som inte kan räknas med i resultatet för att de har fel betydelse är *haja*, som i en av meningarna som fanns i korpusen står för ’haja till’, och *paj* som inte är ett adjektiv i korpusexemplet utan ett substantiv. Där blir procentsiffran 0,03 % för de romska. *Käk* hittades i materialet, men i betydelsen som man kan tolka som ’käke’, och *märkla* hittades ett exempel av i okänd betydelse. Procentsiffran för dessa övriga ord blir också 0,03 %.

Det romska slangordet *barr* har inte hittats som slangord, men ordet finns som standard-svenskt ord, *barr* (på träd). Ordet *moj* verkar hos August Strindberg stå för 'besvär', och kan antagligen inte räknas som slangord. I gruppen övriga ord är det 6 av dem som inte är slangord i de meningar där de hittats, *blåsa, tät, böna, snok, borsten* och *gluggar*, 0,01 % för de romska, och 10 % för övriga. Där är skillnaden mycket större, och de övriga orden verkar kunna förväxlas med ord som inte alls är slang. De meningar där slang har hittats är 34 meningar med romaniord, och 43 meningar med övriga ord. Det är inte ett jämnt resultat, så vad man kan utläsa ur de 8 korpusarna är att romska slangord inte är lika vanliga som övriga slangord om man ser till antalet meningar.

De romaniord som har hittats är 18 stycken, medan de övriga slangorden som har hittats är 23. Detta kan ju jämföras med antalet meningar där respektive ordtyp har hittats, 34 respektive 43. Antal ord sammanfaller med antal meningar på så sätt att de övriga orden är fler, och också de meningar där de står. När det gäller antal träffar för båda sorters slangord är resultatet mycket jämnt. Det har blivit 36 träffar för romaniorden och 37 träffar för övriga slangord. Det skulle tyda på att somliga av romaniorden förekommer fler gånger än vad de övriga orden gör. Det verkar som om den slang som innehåller romaniord skulle vara ungefär lika vanlig om man bara räknar orden och inte meningarna. Om man däremot ser till antalet meningar, verkar den övriga slangen vara mer spridd på framförallt fler meningar men även på fler författare, medan romanislangen används mer koncentrerat av ett fåtal.

I tabellen nedan står siffrorna för antalet meningar, hittade ord samt bortfall och procentsiffror. **1**= totala antalet hittade ord, **2**= totala antalet ord som faller bort, **3**= ord som inte hittats alls, **4**= ord utanför perioden, **5**= ord med fel betydelse, **6**= ord som ej är slang, **7**= ord som räknas in i resultatet, **8**= antal meningar med slangord. De summerade procentsatserna står i relation till totala antalet sökord, 116 stycken. De fetstilade summorna är ord som hittats (**1**), inte kan räknas in i resultatet (**2**), samt kan räknas in i resultatet (**7**). De andra är mindre delsummer (4, 5, 6).

Tabell 4: Sammanställt resultat

Urspr.	1	2	3	%	4	%	5	%	6	%	7	8
Rom.	29 ord 50 %	11 ord 18,9 %	31 ord	53 %	8 ord	14 %	2 ord	0,03 %	1 ord	0,01 %	18 ord 31 %	34
Övr.	50 ord 86,2 %	27 ord 46,5 %	9 ord	15,5 %	15 ord	25 %	2 ord	0,03 %	6 ord	10 %	23 ord 39,6 %	43
S:a	79 68 %	38 32,7 %	40	34,4 %	23	19,8 %	4	0,34 %	7	0,6 %	41 35,3 %	77

För att sammanfatta resultatet så långt har 31 romaniord inte hittats någonstans alls, medan 18 stycken har hittats, och resten, d.v.s. 11 stycken ord, är sådana som faller bort för att de inte kan räknas in. För övriga ords del har 9 inte hittats alls, medan 23 har hittats, och 27 ord faller bort för att inte används som slangord.

Om man utgår från den ordlista som Carling (2005) har, finns det där nio föråldrade ord eller ord som inte används längre. Av dessa har jag hittat tre ord: *butt*, *grej*, *jala*. Mina sökord stämmer däremot inte överens med Carlings hela lista. Om man räknar orden som skiljer resultatet åt skiljer det fem ord mellan dessa ordtyper, romska och övriga ord, 18 mot 23. Om man rangordnar de verk där romaniorden finns, i fallande ordning, hamnar *Guds vackra värld* av Martin Koch överst med tjugotre ord. Endast tre ord kommer från August Strindbergs *Götiska rummen*, *Röda rummet* och *Svenska öden och äventyr*. I Maria Sandels två verk, *Mannen som reste sig* och *Hexdansen*, finns bara två romaniord. Det är alltså hos bara en författare som romaniorden är vanliga, men det räcker för att få ett likadant resultat för båda ordtyperna. Annars skulle det ha sett helt annorlunda ut utan Martin Kochs roman.

Fördelningen på författare som har slang av annat ursprung, den övriga slangen, är spridd på fler än tre författare. Övriga slangord finns i Martin Kochs roman med sexton träffar, och hos August Strindberg i *Svenska öden och äventyr*, *En blå bok*, *Svenska folket* och *Skärkarlsliv* med åtta träffar, och hos Hjalmar Bergman i *Hans nåds testamente*, *Mor i Sutre*, *Clownen Jack*, *Chefen fru Ingeborg* och i *Markurells i Wadköping*, med sju träffar. Agnes von Krusenstjerna har sex träffar från *Fröknarna von Pahlen* som finns i flera delar. Ludvig Nordström har två träffar från *Thomas Lack*, och Hjalmar Söderberg bara ett slangord. Det är totalt sex författare.

När det gäller om vissa slangord har en särskilt hög frekvens i båda grupperna ser man att *dekis* hittats i fyra meningar, och *lattjo*, *tjejja*, *tji*, *mandrom* och *buro* i tre meningar. *Finka* har hittats i tre meningar, och *snygg* i fem meningar för övrig slang. Det ordet är det enda som har så hög frekvens. Martin Koch ensam använder alla tre orden *tjejja*, *mandrom* och *buro*. Maria Sandel använder *lattjo*, och Martin Koch och August Strindberg använder båda *tji*. Spridningen på flera författare är ganska stor med tanke på att inget av orden förekommit mer än tre gånger. Martin Koch och August Strindberg använder *finka*, och *snygg* används av August Strindberg och Verner von Heidenstam. Spridningen för *snygg* är inte särskilt stor, eftersom det förekommer fem gånger men bara används av två författare.

Snygg har den högsta frekvensen och tycks ha varit vanligt tidigt under den undersökta perioden. Det är också ett allmänt ord och kan därför passa in i alla möjliga sammanhang. Det används också ironiskt. Martin Koch använder väldigt mycket slang i *Guds vackra värld*, men inte lika mycket i *Arbetare* som kom några år tidigare. Om man ser på fördelningen mellan slangord med olika ursprung hos en författare som Martin Koch så använder han, i de två böcker som orden är hämtade ifrån i korpusen, 16 romaniord och 12 av övrig slang. Romaniorden är därför något vanligare men inte mycket hos just denna enstaka författare.

När det gäller frågan om romaniord från alla tre ämnesgrupper finns jämnt representerade i korpuslitteraturen, ser man att det skiljer sig en del åt mellan de ord som var sökord och dem som fanns i materialet. Man ser också att det är ett överlägset större antal meningar som hittats där de s.k. vardagliga orden ingår, med tabuorden som en andraplacering, och med de värderande orden som en liten grupp som mest utgörs av adjektiv. Tabellerna nedan, tabell 5 och 6, visar bara romaniord.

Åtta av trettiosex vardagliga romaniord hittades i korpusmaterialet. Av tolv värderande ord, hittades tre av orden. Tolv ord hade jag bedömt som tabuord, varav sju av orden hittades. Några av orden har olika stavningsformer vilket gör att de blir fler om man

räknar dem som två olika ord, men resultatet blir ändå rättvist, för det gäller endast tre av orden, *tjej*, *haja* och *tjabo* som har dubletter. De värderande orden som fanns i korpusen är ganska få. Då har jag räknat antalet lexem, inte antal träffar.

De andra två grupperna har nästan samma antal, d.v.s. 8 respektive 7. Det visar att de vardagliga orden är lika vanliga och användbara som slangord som tabuorden är. Där-
emot var de vardagliga sökorden många fler än tabuorden som sökord, vilket gör att det skulle kunna avspeglats i resultatet som i så fall skulle kunna ha haft en likadan fördelning, men det har det inte. Nu är i stället de vardagliga orden i princip lika många som tabuorden. Det är många vardagliga ord som inte har hittats alls. Man kan då säga att orden i grupperna är jämnt fördelade i resultatet trots att antalet sökord skilde sig väldigt mycket.

Tabell 5: Ämnesgruppsindelning för romaniorden

Vardagliga romaniord som sökord	Värderande romaniord som sökord	Tabuord som sökord
Vischan, vårding, tjabo, tjavo, tjej, tjejja, tji, tover, tøj, valing, rackel, sambuna, sjäråt, parre, pava, plit, pral, moj, mandrom, kirra, tradja, gad, jiddra, jala, jackler, drom, haja, hajja, dandring, grej, barr, bassa, bommali, buro, byling, jucklo 36 st.	Schucker, lattjo, kuttrig, hortig, dingalo, beng, butt, rusjto, nani, kabris, barvalo, baro 12 st.	Tjalla, sno, staddra, stillo, paj, puffra, lovor, karkel, kurr, gatjali, gola, bangro 12 st.

Vardagliga romaniord i korpusarna	Värderande romaniord i korpusarna	Tabuord i korpusarna
Butt, tji, moj, mandrom, buro, jala, grej, tjejja 8 st.	Lattjo, dingalo, beng 3 st.	Tjalla, sno, stillo, kurr, gola, plit, byling 7 st.

Hela undersökningsperioden sträcker sig mellan 1870 och 1960, men antalet ord som har hittats i förhållande till hur lång perioden är, är väldigt få. I tabellen nedan har jag indelat de ord som finns i korpusarna under respektive decennium.

Tabell 6: Romaniord ur korpusarna med fördelning över decennier

Decennium	Slangord
1870–1880	tji
1880–1890	
1890–1900	
1900–1910	Moj
1910–1920	lattjo, butt, tji, mandrom, buro, jala, grej (i bet. 'sak'), tjejja, dingalo, beng, tjalla, sno, stillo, kurr, gola, plit, byling
1920–1930	Lattjo
1930–1940	grej (i bet. 'häst')

1940–1950	
1950–1960	

De flesta sökord har hittats i *Guds vackra värld* del 1 och 2, av Martin Koch från 1916. Inom det decenniet finns också *Arbetare* som kom 1912 av samma författare. Eftersom antalet verk där sökorden hittades var så få, blir resultatet att koncentrationen av romaniord är som störst i ett och samma verk i perioden 1910–1920 men att de finns redan i Strindbergs verk i perioden 1870–1880. Mellan 1870 och 1910, med ett uppehåll på tjugo år, har bara två ord kunnat upptäckas. För perioden mellan 1920 och 1940 gäller att lika få ord hittats, men att perioden är hälften så lång.

3.3 Litterära verk

Maria Sandel och Martin Koch räknas till proletärförfattarna av den tidigare perioden, menar Hägg (1996:500-501). Exempelvis kom *Hexdansen*, som är en av böckerna där *lattjo* finns med, 1910, och är skriven av Maria Sandel. I Agnes von Krusenstjernas serie om fröknarna von Pahlen ingår romanen *Porten vid Johannes* som är en av de böcker som utgavs 1930-1935 och vars miljö delvis är förlagd till Stockholm. Karin Boye, anses vara en tidig modernist (Hägg 1996:460), och kom ut med romanen *Callocain* 1940. Hjalmar Bergmans roman *Clownen Jack* var en radioföljetong och kom 1930. Hans böcker har en handling som ofta utspelar sig i små städer. Själv var han från Örebro, som Hägg (1996:440) beskriver. Romanen *Thomas Lack* av Ludvig Nordström utgavs första gången 1912 men kom ut på nytt i en förändrad version 1937. Slutligen har många sökord hittats i August Strindbergs verk där *En blå bok* är från 1907, *Svenska öden och äventyr* från 1882, *Ordakonst och smålek* från 1905, *Skärkarlsliv* från 1888 och *Svenska Folket I* från 1880, som Hägg (1996: 311-327) beskriver. Detta är inte alla verk där slangorden har hittats.

4. Analys

4.1 Båda typer av slangord

De romska orden är karaktäristiska som slang och kan inte förväxlas med vanliga standardsvenska ord. Så är inte fallet med synonymorden som jag kallar övrig slang. Bland dem finns det ord som av vissa författare antagligen inte används som slangord. Exempelvis har jag fått 560 träffar på *fin* i äldre litteratur samt i korpusen August Strindberg, där hans brev inte är inräknade. Ordet *fatta* har många användningsområden; *fatta* som i *fatta galoppen* är det som jag tycker ligger närmast slangordet *fatta* som står för 'förstå' (om man ska se det som en synonym till *haja*). Det fick totalt 4 994 träffar på 200 sidor i korpusen, med 25 träffar på varje sida. Då har jag inte räknat bort ASPAC (The Amsterdam Slavic parallel Aligned Corpus) eller SUC-romaner (Stockholm–Umeå Corpus) eller Bonnierromaner som ligger utanför perioden, därför att jag ändå ser att det har fått överlägset många fler träffar. Jag har i stället valt ut två träffar med *fin* där det är uppenbart slangbetonat, och en träff med *fatta* där ordet har den rätta betydelsen.

Jag har hittat 29 romaniord, varav 11 har fallit bort, så det återstår 18 ord som kan räknas in i resultatet. Jag har hittat 50 övriga slangord, varav 27 har fallit bort. Det blir där 23 stycken ord som kan jämföras med romaniorden. De flesta bortfall har skett för

att orden ligger utanför den period som jag har velat undersöka. Om man bortser från begränsningen för den period som jag har velat undersöka, verkar det som om den övriga slangen skulle vara vanligare än romaniorden. Om man räknar in alla de träffar som jag har fått på *fin* och *fatta* är det definitivt så.

Om jag räknar bort bortfallet ser det lite mer lika ut. 18 romaniord jämfört med 23 har hittats. Det är många fler romaniord som inte har hittats, men det är också många fler övrig slang som faller bort än vad som gäller för romaniorden. Resultatet är ganska lika, och det är tack vare att det finns så många romaniord i Martin Kochs *Guds vackra värld* del 1 och 2. Ord har hittats i 25 meningar ur Kochs roman, det är 73 % av det totala antalet meningar där romaniorden finns. När det gäller de övriga slangorden står Kochs meningar för 16 av 43, de finns i 37 % av meningarna totalt. Där är spridningen på författare mycket större. Det betyder ju också att Koch hellre använder sig av romaniord än av annan slang i sina romaner.

4.2 Frekvens

Fin och *fatta* har den högsta frekvensen bland alla ord. *Snygg* och *mandrom* har en andraplacering med fem träffar. *Buro* och *dekis* har hittats fyra gånger. *Tjejja*, *tji*, *finka* och *lattjo* har alla hittats tre gånger. De har en fjärdeplacering. Om man väljer att se på det ord som har de flesta träffarna för att försöka förstå varför det har det, så har ordet *fatta* ett stort antal användningsområden och många konstruktionsmöjligheter. Det finns i korpusen som verb i flera kombinationer som *fatta tag*, *fatta galoppen* och *fatta tycke*. Med ordet *fin* är det annorlunda. Det är, menar Kotsinas (1996:6) ett traditionellt ord från början som senare har börjat användas som ett slangord, vilket man kanske i dag har svårt att se att det har varit då det väl knappast längre betraktas som slangord. Det tycks i korpusmaterialet ha den blandade formen av slangord respektive vanligt ord och därför har fått så många träffar.

Om man delar upp orden i de två ursprungsgrupperna mellan en förstaplacering och en fjärdeplacering, är de romska orden fem stycken i frekvens mot fyra för de andra. För att förtydliga, är orden *mandrom*, *buro*, *tjejja*, *tji*, och *lattjo* i den första gruppen, och *fin*, *fatta*, *snygg* och *finka* och *dekis* i den andra gruppen. Det är de tio vanligaste orden. Det är ett jämnt antal, och om man jämför med den första frågan som gäller antal, är det också jämnt men med en liten övervikt för övrig slang. Det finns lika många ord i varje grupp som har en hög frekvens.

4.3 Ämnesgrupper

Det är ett jämnt antal romaniord från ämnesgrupperna vardagliga ord samt tabuord som har hittats i korpusarna. Gruppen värderande ord är liten om man ser till det fåtal som har hittats, de är bara 3 jämfört med antalet sökord som var 12 stycken. De som har hittats är väldigt få, men det kan ändå peka på att romaniord ofta kan ersätta slangord med annat ursprung, att de täcker de flesta ordklasser exempelvis *mandrom* – pronomen, *tji*-pronomen, *beng*-adjektiv och *gola*-verb, samt kan vara både neutrala och tabuord. Sedan får man också peka på att det var många vardagliga ord som inte hittades. Den gruppen var också stor i antalet från början som sökord. Att de inte hittades kan bero på att det kan finnas ett synonymord för exempelvis *tover* 'pengar' som skulle kunna vara vanligare. Det finns flera ord för pengar som tillhör gruppen övriga ord där *stålar* bara är ett av dem. Det kan också vara så att de olika synonymerna används i

olika sammanhang, de kan ha olika stilvärde inom slangen, men det kan vara svårt att spekulera om.

Jag har även i undersökningen prövat att utöka antalet ord till 80 stycken utan att få ett annat resultat. Jag sökte i korpusarna efter ord som *beckna* 'sälja', *dinka* 'klocka', *dira/diron* 'dig', *gaj* 'flicka', *gurling* 'ring', *ising* 'kostym', *kalo* 'svart', *mäggra* 'arbeta', *radja* 'natt', *rombana* 'såg'(subst.), *skäro* 'huvud', *smiltana* 'grädde', *specka* 'spela', *suta* 'sova', *tejsa* 'i morgon', *traddra* 'köra', *tåra* 'tvätta', *valot* 'fönster', *vaver* 'annan' och *viring* 'klockkedja'. Jag fick inte några träffar på de orden. Det kan tyda på att de är ovanliga eller har ett snävt användningsområde (som i ordet *rombana*).

4.4 Decennieindelning

Somliga ord kan man tro kan ha varit brukbara under en kort period särskilt med tanke på att de har ändrat betydelse. Det kan då vara anledningen till att just de orden inte finns i korpusarna. En ganska stor del av orden har just olika betydelser under olika tider. De kan t.ex. först introduceras 1840 och sedan finnas kvar hundra år senare med en annan betydelse. Jag har i vissa fall bara tagit med en betydelse och i andra fall flera. *Byling* finns från 1790, *baro* 1840, *schucker*, 'bra', 1840, 'elegant', 'vacker', 1910, *tjalla* 1840, *rusjto* 1840, *pava* 1840, *tjavo*, 'bror', 1840, *pral* 1840, *gola* 1840, *tji*, 'inget', 1840, 'avslag', 1910, *karkel* 1840, *moj* 1840, *lovor* 1840, *kirra* 1840–1960, *buro* 1850, *dingalo* 1850, *lattjo*, 'bra', 1850, 'konstig', 1940, 'på skämt', 1910, *nani* 1850, *stillo*, 'arrest', 1850, 'fängelse', 1910, 'kasern', 1940, *grej*, 'häst', 1900, 'sak', 1910 *vischan* 1900, *gatjali* 1910, *hortig* 1910, *jala* 1910, *mandrom* 1910, *puffra* 1910, *tjej* 1910, *tjabo* 1910, *bassa* 1910, *beng* 1910, *dandring* 1910, *drom* 1910, *rackel*, 'språk', 1910, 'gräl' 1940, *bommali* 1920, *barr* 1930, *kurr* 1930, *haja* 1930, *jackler* 1930, *sjäråt* 1930, *bangro* 1940, *barvalo* 1940, *gad* 1940, *jiddra* 1940 och 1970, *jucklo* 1940, *parre* 1940, *sno* 1940, 'häkta', 'ta', *tjuring* 1940, *valing* 1940 *staddra*, 'lura', 1960, *tover* 1960, *töj* 1960, *kabris* 1960, *kuttig* 1960, *vårding* 1960, 'bil'. Jag har inte tagit med ett vanligt ord som *bast*, 'år', för att det inte fanns något synonymord som jag kunde jämföra med.

Det finns en tidsmässig spridning på orden i fråga om när de införs i slangen, och med en stor andel av dem som kommer redan under 1800-talet. De orden kan ha haft svårt att göra sig gällande bland författare som skriver på 1900-talet, kan man anta, eftersom det tillkommer nya slangord. Det finns också fall där samma ord fortfarande lever kvar fast i en annan betydelse på 1900-talet som slanglexikon kan visa. De får då ett flertal betydelser som kunde ha gjort dem lite mer frekventa i korpusarna men som inte gjort det. En del ord är från 1960 och har inte hittats.

Jag tolkar det som att det inte är det decennium då orden tas upp som slangord som är anledningen till att de inte hittas eftersom det finns en jämn tillströmning av nya slangord som har skett jämnt fördelat över tid. Det är alltså inte så att det saknas litteratur från någon tidpunkt då nya slangord skapas. Antagligen är det för få sökord över huvud taget som gör att de inte finns. Det totala antal romaniord i Thoréns slang-lexikon som jag använt mig av är 210 och jag har valt ut 58. Nästan alla romaniord finns under decenniet 1910–1920 i Kochs bok med några undantag. Detta trots att många av orden finns under 1800-talet. Att Sandel och Koch räknas in bland proletärförfattarna under den här tiden tror jag har med det resultat att göra som jag har fått fram. Det är inte så många andra som har använt så mycket slangord, kanske för att det inte passat ihop med handlingen och miljöerna i böckerna kan man tänka sig. Strindberg har också en del av

slangorden i sina romaner och han var ju boende i Stockholm, vilket kan vara en förklaring till det.

5. Diskussion

Att välja ett korpusmaterial har visat sig vara bra för att kunna se hur många författare som använder slang i sina böcker, men jag tror att en längre tidsperiod skulle ha gett ett annat resultat om man väljer samma metod. Det finns exempelvis mycket slang i litteratur efter 1976 men även i sociala medier. Det är sådana resultat som kommer upp i sökningarna. Det kan ju visa på att somliga slangord lever kvar fast de inte används i dagligt tal, eller att de har återuppstått av någon annan anledning, för att väcka uppmärksamhet, för att vissa ord passar in i temat som författaren skriver om. Många slangord har också flera stavningsformer vilket kan ha gjort att de inte har kunnat upptäckas. Jag har försökt att ta med både smala och mer allmänna ord men ändå hittat ganska få. Hade jag dessutom utsträckt perioden inte bara framåt utan också bakåt till 1840 hade C J L Almqvists roman *Fruarna i Småland* kunnat tas med i resultatet, som hade gett ett annat utslag för romaniorden. Handlingen i den boken utspelar sig i Jönköpingstrakten som då var tätbefolkat med romska ättlingar.

Man kan tolka resultatet som att den övriga slangen utan romska inslag har varit lite bredare i sitt användningsområde och därför använts av fler författare som vill skriva delvis på slang. Att inte så många författare skriver på slang vilket framkommer i sökningarna i korpusarna har varit negativt för att få fram ett bra jämförbart resultat så här långt. Att i undersökningen använda en annan metod hade också varit möjligt – att inte välja ut synonymer till romaniord för att inte låsa sig för mycket vid vissa ord, utan välja mera fritt, och eventuellt välja ett hundratal ord av varje ursprungstyp. En annan metod kan vara att ha en kvalitativ metod och välja tre böcker med många års mellanrum, och se vilka ord som fortfarande finns kvar, vilka som har en annan stavning, om ord från särskilda ordklasser är vanligare än andra, jämföra romaniord med annan slang med hänsyn till var historien utspelar sig för att se om romaniord är vanligare i Stockholm o.s.v.

Det man kan utläsa av resultatet som kommit fram är i fråga om antal ord, att siffran arton romska ord jämfört med tjugotre av övrig slang visar att författare har ord och många synonymer att välja bland, och en och samma författare skulle i princip kunna använda båda sorterna, och gör det också ibland. Jag tror själv att det i somliga fall har med karaktärerna i böckerna att göra, som kan avgöra vilka ord som väljs, vem som pratar i dialogen, men inte alltid. Miljön, stadsdelen, karaktärernas yrken och ålder kan nog ha ett inflytande på hur de talar. För att besvara den första frågeställningen kan man säga att romaniorden är lika vanliga som övrig slang, men att de inte är vanliga över huvud taget i förhållande till standardsvenska ord. De uppvisar heller ingen bredd på så sätt att det skulle vara ett stort antal författare som använder romaniord omväxlande med andra ord. Det skiljer sig då från det som har sagts om att dessa ord skulle ha varit vanligt förekommande på sportsidor och i kåserier, men så verkar inte vara fallet för litteraturens del.

När det gäller om några av dessa båda ursprungstyper av ord skulle ha en särskilt hög frekvens, är resultatet ganska entydigt så för de övriga orden som i dag används mera allmänt. Ordet *fin* har dessutom växlat från normalord till slang och sedan tillbaka igen som slangord och ännu en gång tillbaka som standardsvenskt ord anser jag. Det är de

övriga orden som står för den högsta frekvensen. Däremot finns det ingen tydlig rangordning efter dessa höga siffror för *fin* och *fatta*. De ord som är vanliga bland romaniorden är bl.a. *mandrom*, *tjejja*, *buro* och *lattjo*. Det är två substantiv, ett adjektiv och ett pronomen för 'jag'. Det är givetvis mitt urval av ord som till viss del avgör vilka ord som hittas i materialet, men den extra sökning som jag gjorde med andra sökord gav inget resultat alls. Det blir då svårt att säga *diro* skulle vara lika vanligt som *mandrom* eftersom jag inte har fått fram det resultatet.

De värderande orden i fråga om ämnesgrupper hade ett väldigt litet utslag. Det hittades tre av tolv sökord, och dessa sökord var lika många som sökorden för tabuorden. Av dem hittades sju, trots att *tjalla* och *stillo* hittades bara en gång och *byling* och *gola* likaså. *Plit* hittades två gånger. *Kabris* har en värderande klang eftersom det står för 'dålig mat' annars hade det också varit ett vardagligt ord. De vardagliga ord som fanns i korpusarna sammanfaller lite med de ord som fick ganska hög frekvens. Det gäller *mandrom*, *buro* och *tjejja*. Varför exempelvis *kirra*, *byling* och *jiddra* inte har hittats, hur man än delar in dem gruppvis, är svårt att säga. De verkar kunna passa in i miljön och teman i somliga av böckerna. För tabuordens del ser det ut som att de är representerade i korpusmaterialet till stor del. Man skulle kunna få det till att de romska orden allihop är lite värderande för att det rör sig om en underklass som använder dem, men det är spekulation. Bergman (1934) talar t.ex. om läroverkselever som talar slang och som då tillhörde en annan grupp, så det finns flera grupper som talar slang. Det blev för ämnesgrupperna ett litet men jämnt resultat för två av tre grupper.

Decennieindelningen bygger på att ord hittas i ett så stort antal romaner som möjligt som är skrivna vid olika tidpunkter, och jag antog från början att den undersökta tidsperioden skulle vara tillräcklig för att fler verk som innehåller slangord skulle kunna komma fram efter sökningen. Nu har resultatet visat att *Guds vackra värld* står för de flesta av orden, och eftersom det bara är ett verk, med ett undantag för *Arbetare*, så är det svårt att se på det resultatet som någonting som kan peka på en tidpunkt då romaniord i slangen skulle vara extra vanliga.

Resultatet försämras också av att det finns ett så stort bortfall, exempelvis utanför perioden, eller att ord har en uppenbart felaktig betydelse, vilket jag inte anser har varit svårt att avgöra. Resultatet blir inte riktigt rättvist när de flesta ord kommer ur endast ett verk om man vill se på fördelningen över decennier. Eftersom romaniorden är så pass många i slangen i sin helhet i denna period hade det kunnat vara naturligt att se en växling. Däremot har jag inte undersökt hur det förhåller sig med de övriga orden, men jag ser där att Strindberg står för en stor del av de slangorden under sent 1800-tal. Det är samma ord i denna decennieuppställning som de ord som har hittats och listats i ämnesuppställningen eftersom det är de som har hittats.

6. Slutsats

Jag ville undersöka de romska orden i svensk slang under en avgränsad tid för att eventuellt kunna upptäcka variationer mellan olika synonyma slanguttryck som har olika ursprung. De romska orden i svensk slang i Stockholm, men även i andra större städer, har varit många i förhållande till slangens ordförråd. Det har forskningslitteraturen visat, både äldre och mera nyligen utkommen sådan. Slangspråket har också en social dimension vilket också tas upp av många forskare. Detta bidrar i vissa fall till uppkomsten av ord som hänvisar till lag och rätt, då det s.k. förbrytarspråket uppkom-

mit i en sådan miljö, men slangorden finns inom alla grupper av områden, och jag ville se om det kunde återspeglas i litteraturspråket hos de författare som använder slanguttryck i sina verk. Jag har haft frågeställningar som har handlat om frekvens, periodindelningar och jämförelse med övriga slangord som inte är bildade efter romska ord som förebild. De romska orden har fått en försvenskad form i bland annat stavning och böjningsmönster när de tagits upp som slangord. Därför finns det också olika stavningar. Men det finns också olika stavningar eftersom romska ord har uttalats olika av olika romer. Jag har i en korpusundersökning via en internetsida som är kopplad till Göteborgs universitet gjort en undersökning av etthundrasexton sökord i åtta korpusar av tvåhundra två stycken totalt, för att hitta dessa ord i litterära verk. Korpusarna har varit August Strindberg och den litterära korpusen under fliken moderna.

Sökorden har valts ut med tanke på att kunna fördelas så jämnt som möjligt över olika ämnesområden. De vardagliga orden har varit överlägset flest av båda slangordstyper och de två andra grupperna har haft samma antal ord. Sökorden är också utvalda med tanken att det ska finnas synonymord som är t.ex. nyskapade, och inte är hämtade från något annat främmande språk. Jag ville ta reda på hur fördelningen skiftade under olika tid och i olika verk.

Metoden med att använda korpusanalys var att hitta så många ord som möjligt ifrån alla de verk som ingår i de åtta korpusarna. Jag hade på förhand lite information om verk där slangord kunde finnas, men resultatet blev att färre ord än väntat fanns i litteraturen. Jag ville i den första frågeställningen veta om antalet ord från båda typer var lika stort, vilket kunde bekräftas med en liten övervikt av övrig slang utan romaniord. Bortfallet kan ha bidragit till att siffrorna är låga för de ord som över huvud taget fanns att upptäcka. Jag ville också se om ord från båda grupperna var extra vanliga och återkommande i materialet, och det fanns bland de övriga slangorden ord som i dag har en normalprägel som har gjort att just de orden fick höga siffror. Nästa frågeställning gick ut på att se på gångbarheten hos de romska slangorden, om den gruppindelning som Kotsinas (2001) gör för dagens slangordsindelning även kan visa att bredden på romaniorden kan upptäckas i verken i korpusarna. Det visade sig att alla tre ämnesgrupper av ord var lika representerade, men att det var ett knappt resultat från början eftersom så väldigt få ord hittades i korpusarna.

Sökorden var till antalet ganska många i förhållande till det antal verk där de fanns, och detta kan ha gjort att antalet som jag faktiskt fick fram i korpusarna var lågt, men jag har kunnat få fram ett resultat som kan besvara frågeställningarna. Frågeställningen kring att dela in romaniord i ämnesgrupper är något förknippad med romaniordens inträde i svensk slang och deras förhållandevis breda användningsområde och stora antal, som jag ser det.

Det fanns ett totalt bortfall av ord som inte kan räknas som slangord eller inte ingår i perioden, och det var 18,9 % för de romska orden och 46,5 % för de övriga, i antal räknat 11 respektive 27 ord. Antal hittade ord var totalt 29 stycken romska, d.v.s. 50 % av sökorden, och 50 övriga ord, 86,2 % av sökorden. Sökorden per grupp var 58 stycken, totalt 116 ord. Resultatet visar att 18 av 58 romska ord kunde hittas vilket blir 31 % av sökorden, och 23 övriga ord, med 39,6 %. Antal träffar var 36 respektive 37 ord, vilket blir resultatet då en del ord hittas flera gånger. Romaniorden är ungefär lika frekventa, är min slutsats. Det finns nio ord med särskilt hög frekvens, där romaniorden med hög frekvens är fler, men två av de övriga har fått särskilt många träffar, antagligen för att de används även som standardsvenska ord.

Den slang som innehåller ord från romani finns inte i lika stor utsträckning under hela perioden, och där de finns är de vanligast hos en enstaka författare, men de förekommer även hos andra författare. De författare som har slangord av den andra sorten är fler till antalet. Den fjärde frågeställningen sammanhänger med föregående fråga förutom att den inte har med indelning av orden i olika grupper att göra. Romaniorden är vanligare under decenniet 1920–1930.

Verken där alla ord finns är:

Chefen fru Ingeborg, Clownen Jack, Markurells i Wadköping, Mor i Sutre och Hans nåds testamente av Hjalmar Bergman

Callocain av Karin Boye

Karolinerna av Verner von Heidenstam

Arbetare och Guds vackra värld del 1 och 2 av Martin Koch

Porten vid Johannes, Av samma blod och Höstens skuggor av Agnes von Krusenstierna

Thomas Lack och Planeten Markattan av Ludvig Nordström

Hexdansen och Mannen som reste sig av Maria Sandel

En blå bok, Svenska öden och äventyr, Ordakonst och smålek, Skärkarlsliv, Dikter på vers och prosa/Sömngångarnätter/Strödda tidigare dikter, Götiska rummen och Svenska folket I av August Strindberg

Sista boken/Aforismer av Hjalmar Söderberg.

Avslutning

Jag har inte fått fram det förväntade resultatet om man ser till de verk där slangord påstås ska finnas eller när det gäller ord som inte har kunnat hittas i korpusarna. Detta kan ha med sökorden att göra, både det att de var för få och att de övriga sökorden hade en karaktär av standardsvenska ord, eller med val av korpusar eller med korpusarnas innehåll, som jag ser det. Det gick ändå att få ett resultat som pekar på att de olika ursprungstyperna av sökord är ungefär lika vanligt förekommande, vilka som är de vanligaste och när de har använts som slangord i litteratur skriven under 1800- och 1900-talen, samt vilka författare som använt slang, som här har kunnat upptäckas.

Litteraturförteckning

- Andersson, Lars-Gunnar (1985). *Fult språk. Svordomar, dialekter och annat ont*. Stockholm. Carlssons
- Bergman, Gösta (1970). *Slang och hemliga språk*. Stockholm. Prisma
- Bergman, Gösta (1979). *Ord och stil*. Stockholm. Prisma
- Borin, Lars, Forsberg, Markus & Roxendal, Johan (2012). Korp – the corpus infrastructure of Språkbanken. *Proceedings of LREC 2012*. Istanbul. ELRA, s. 474–478.
- Carling, Gerd (2005). *Romani i svenskan. Storstadsslang och standardspråk*. Stockholm. Carlssons
- Edlund, Lars-Erik & Hene, Birgitta (1992). *Lånord i svenskan. Om språkförändringar i tid och rum*. Stockholm. Norstedts
- Etzler, Allan (1944). *Zigenarna och deras avkomlingar i Sverige. Historia och språk*. Uppsala. Almqvist & Wiksell
- Fraurud, Kari & Hyltenstam, Kenneth (1999). Språkkontakt och språkbevarande: romani i Sverige. I: *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsspråksperspektiv*. Lund. Studentlitteratur
- Hägg, Göran (1996). *Den svenska litteraturhistorien*. Stockholm. Wahlström & Widstrand
- Kotsinas, Ulla-Britt (1996). *Stockholmslang – folkligt språk från 80-tal till 80-tal*. Stockholm. Norstedts
- Kotsinas, Ulla-Britt (2000). *Kontakt, variation och förändring – studier i Stockholmspråk. Ett urval uppsatser*. Stockholm. Norstedts
- Kotsinas, Ulla-Britt (2001). *Lever Ekenssnacket? Om äldre och nyare Stockholmslang*. Uppsala. Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur
- Kotsinas, Ulla-Britt (2003). *En bok om slang, typ*. Stockholm. Norstedts
- Thesleff, Arthur (1912). *Stockholms förbrytarspråk och lägre slang 1910–1912*. Stockholm. Bonnier
- Thorén, Benjamin (2015). *Svenskt Slanglexikon. slang – rikssvenska – slang*. Visby. Bonnier
- Elektroniska källor:
- Norma Montesino: ”The ’Gypsy Question’ and the Gypsy expert in Sweden” [läst: 20160421]

[http://eds.a.ebscohost.com/eds/results?sid=667deb85-31fe-47fd-a22e-58672a590002%40sessionmgr4005&vid=6&hid=4205&bquery=\(arthur+AND+thesleff\)&bdata=JnR5cGU9MCZzaXRIPWVkey1saXZlJnNjb3BIPXNpdGU%3d](http://eds.a.ebscohost.com/eds/results?sid=667deb85-31fe-47fd-a22e-58672a590002%40sessionmgr4005&vid=6&hid=4205&bquery=(arthur+AND+thesleff)&bdata=JnR5cGU9MCZzaXRIPWVkey1saXZlJnNjb3BIPXNpdGU%3d)

Donald Kenrick: "Romani English" [läst: 20160506]

<http://eds.a.ebscohost.com.ezp.sub.su.se/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=154a3170-f858-404d-a6a7-b0c26f746e9f@sessionmgr4003&hid=4103>

Korpusmaterial:

<http://spraakbanken.gu.se/korp/>

Bilaga 1:

Sökord: babbel, bagis, bamsig, bangro, baro, barr, barvalo, bassa, beng, blara, blossom, blåsa, bommali, borsten, brallis, brorsa, buro, butt, byling, bystan, böna, dalj, dandring, dekis, dingalo, djäklig, dora, drom, en annan, fatta, fin, finka, fixa, flarra, flängd, gad, gadd, gatjali, gluggar, gola, gorma, grej, gruff, gruffa, haja, hajja, hortig, jackler, jala, jiddra, jucklo, jäklig, kabris, kagge, kalufs, karkel, kille, kirra, kis, klyk, kosing, kurr, kuttig, kåkfarare, käk, kärra, lantis, lattjo, lovor, lufs, mandrom, moj, mysko, märkla, nani, nix, norpa, nylle, paj, parre, pava, plit, pral, promenix, prommis, pryl, puffra, purken, påk, rackel, ruggig(t), rusjto, röka, sambuna, schucker, sjäråt, sketen, skubba, skvallra, sno, snok, snygg, snut, staddra, stillo, strada, stålar, tjabo, tjall, tjalla, tjavo, tjej, tjejjja, tji, tjuring, tover, tradja, tøj, tät, snugga, valing, vischan, vårding,